

NYELVTÖRTÉNETI ADATOK

Közzsói szórványok egy 1476-os oklevélben

Handó György, Mátyás király kincstartója 1476. november 8-án írott levelében az uralkodó esküvőjére főzőeszközöket kért Bártfa lakosságától. Egyes főzőeszközöket magyarul is megnevezett: *Bard Chontwago* (csontvágó bárd), *mereythew kalan* (merítőkanál), *rosta kalan* (szűrőkanál, jelentésére l. NySz. 2: 94), *Rosthel* (rostély), *Serpenye* (serpenyő), *Vagokes* (vágókés), *Wasnyas* (vasnyárs). A szóban forgó latin mondat a szórványokkal: „Item fiant *Serpenye* xiy, *Rosthel* xiy, *Wasnyas* L, *Coclearia ferrea* 100 (1⁺), quorum coclearium media pars fiat rosta, media vero pars

mereythew kalan, Bard Chontwago XX, Cultelli wlgo Vagokes XX.” A fenti szavak eddig ismert első előfordulásai: *c s o n t v á g ó b á r d*: 1737: *csont vágó öreg bárd* (SzT. 2: 200), *m e r i t ő k a n á l*: 1848: *merítő kalány* (SzT. 9: 141), *r o s t á s k a n á l*: 1544: *rostas kalan* (Oklsz. 1066), *r o s t é l y*: 1508: *rostel* (TESz. 3: 448), *s e r p e n y ő*: 1395: *serpenye* (TESz. 3: 525), *v á g ó k é s*: 1510: *Wagokes* (Oklsz. 50, 1067), *v a s n y á r s*: 1395 k.: *vas nyas, vaznyas* (Gl. 526).

Azaz a *serpenyő* és a *vasnyárs* kivételével ez a nyelvmemória adja a ma ismert legkorábbi előfordulást a *csontvágó bárd*, *merítő kanál*, *rostás kanál*, *rostély*, *vágókés* szavakra, szerkezetekre. Művelődéstörténeti és nyelvtörténeti értéke, érdekessége miatt a levelet teljes terjedelmében közlöm. – Jelzete: DF 270488, hiányos kiadása: TELEKI JÓZSEF, A Hunyadiak kora Magyarországon 12: 226 (a kiadott oklevél olvasata helyenként eltér az eredetitől!). Megjegyzés: A könnyebb olvashatóság kedvéért nem jelöltem a rövidítések feloldásának helyét. Azokat a szavakat, amelyek az eredeti szövegben át voltak húzva, az átírás során szögletes zárójellel jelöltem.

„Nobilis et circumspecte Amice nobis honorando.

Scituri, quod celebritas Nuptiarum Serenissimi domini nostri Regis, ad quas et vos venire debetis, iam adierit. Nam octavo die affuturi festi beati Martini Episcopi et confessoris Illustris domina, filia domini Regis Neapolie, Domina scilicet nostra graciosissima procul dubio Albe Regali constituetur.

Necesse etiam est, ut ad dictas Nuptias domini Regis certe olle et alia Coquine necessaria, ut infra patet, disponi debeatur. Item emanantur et disponantur olle magne 200 (y[–]), ex quibus X olle tam magne sint, in quibus duo boves coquere debeantur. Item olle XX sint tales, in quibus duabus unus Bos coquere debeatur, cetere olle sint mediocres et minores. [Nulla modo earumdem fieret nimis parva] Item fiant Serpenye xiy, Rosthel xiŷ, Wasnyas L, Coclearia ferrea 100 (r[–]), quorum coclearium media pars fiat rostas, media vero pars mereythew kalan, Bard Chontwago XX, Cultelli wlgo Vagokes XX. Quapropter reguimus vos, et in persona Regie maiestatis committimus vobis, quatenus statim visis presentibus, praescriptas res coquine Regie maiestatis necessarie adinvenire, et precia earumdem de contributione Regie maiestatis ad rationem domini Regis exolvere velitis et datis. Item adstatim ad rationem eiusdem domini Regis Currus aprearet, et dictas ollas cum alys attinentiis, vnavobiscum apportare velitis, salutionem autem omnium prescriptarum rerum tempore suo a vobis ad rationem recipierimus.

Secus nullatenus faciatis.

Actum Buda, feria sexta proxima ante festum beati Martini Episcopi et confessoris. Anno domini nostri Septuagesimo sexto. In hys nulla mora fiat.

Georgius prepositus Quinqueecclesiensis
Thesaurarius Regie maiestatis nostri”

Georgius prepositus manu propria

TEISZLER ÉVA